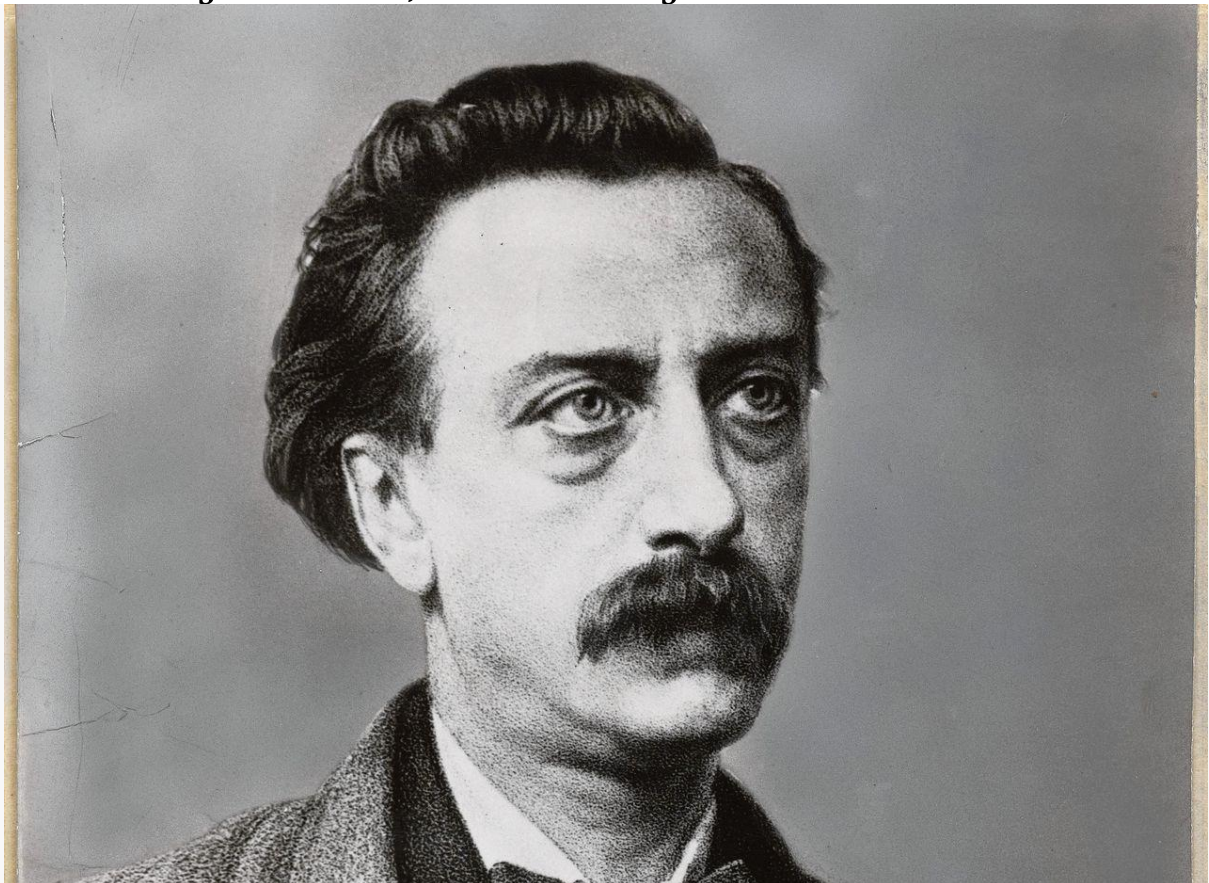

Multatuli en ik verkondigen exact dezelfde boodschap

Boekenweek Het is nogal voor de hand liggend dat zij in haar bestseller *Ik ga leven* vijf motto's aan Multatuli ontleende, vindt *Lale Gül*. Hij streed met de pen tegen het geloof en voor vrije liefde, net als zij.

Edouard Douwes Dekker alias Multatuli in 1863. Foto César Mitkiewicz

Ik kreeg en krijg wel eens de vraag: wat heb jij nou met die stoffige Multatuli, die oude witte man die niets van doen heeft met de zaken die jij voorstaat?

Hoe kom je erbij om hem als voorbeeld te nemen voor jouw engagement? Ik kijk nog altijd op van die vraag, omdat ik het toch echt een voordehandliggende associatie vind. Multatuli en ik verkondigen in de kern exact dezelfde boodschap.

Lale Gül is schrijfster. Deze tekst sprak ze uit bij [de presentatie van de Lockdown-editie van de Max Havelaar](#) op 4 april aan de VU.

Multatuli is een grote bron van inspiratie voor mij; een voorbeeld, een rolmodel, een idool. Niet alleen omdat hij de kunst van het schrijven als geen ander beheerst en met de taal speelt zoals weinig anderen dat kunnen, maar ook vanwege zijn lef, moed en authenticiteit. Wie zich verdiept in de man komt er al snel achter dat hij niet alleen een taalvirtuoos en politiek activist was die onvermoeibaar en met gevaar voor eigen leven streed tegen de koloniale onderdrukking van de Javanen, en daarmee invloed wist uit te oefenen op de Nederlandse politiek, maar ook een groot denker op andere gebieden. Hij had al ideeën over grote maatschappelijke vraagstukken waar we op de dag van vandaag nog steeds mee stoeien.

Vrije liefde

Ik heb niet voor niets zijn woorden gebruikt als motto voor mijn boek *Ik ga leven*. Dat was een weloverwogen en zeer bewuste keuze, omdat Multatuli in zijn tijd al verkondigde wat velen tegenwoordig nog altijd moeten uitdragen. Wat als vernieuwend, shockerend en modern wordt ervaren binnen de gemeenschap waar ik vandaan kom, stelde Multatuli in 1860 al aan de orde. En dat is toch best bijzonder te noemen, althans voor mij. Hij was een heuse dwarszitter, een scherpzinnige en visionaire dwarsdenker. Of je het nou hebt over vrouwenrechten, feministische uitgangspunten, religiekritiek, vrijheid van meningsuiting, persvrijheid of de beginselen van een eerlijk functionerende politiek; hij vond er al het zijne van.

t epigram, als 't aux armes! van de marseillaise die zy zong met haar voeten, als 't ruischen van de wilgen op het graf der zoo-even besprongene liefde. O, misselyk! En dat ook de toeschouwers, die gewoonlyk - zooals wy allen, meer of min hun smaak gronden op gewoonte en navolging, dat oogenblik beschouwen als het treffendste. Blykt hieruit dat men juist dan uitberst in toejuiching, alsof men wilde te kennen geven: al het vorige was ook wel heel mooi, maar nu kan ik 't waarachtig niet langer uithouden van bewondering! Je zei dat die slof-pose volstrekt leelyk was - ik ook! - doch van waar komt dit? Het is omdat de beweging ophield en daarmee de geschiedenis die de danseres verhaalde. Geloof me, stilstand is de dood!

- Maar, bracht Duclari in 't midden, ge hebt ook wateruallen verworpen als uitdrukking van het Schoone. Water uallen bewegen toch!

- Ja, maar... zonder geschiedenis! Ze bewegen, maar komen niet van de plaats. Ze bewegen zich als een hobbelpaard, minus nog het vaet vient. Ze geven geluid maar spreken niet. Ze roepen: hrooe...

Lees ook: [De Max Havelaar in lockdown](#)

Waarom mochten vrouwen niet stemmen? En niet doorleren? Waarom moesten ze altijd braaf en zedig zijn? Hij hield pleidooien over de seksistische opvoeding van meisjes die voortvloeiden uit de christelijke moraal en streed met zijn pen voor vrije liefde. Net als ik probeer te doen. Multatuli verwoordde het ongenoegen van de eerste feministen en had daarmee grote invloed op de vrouwenemancipatie. Zelfs Aletta Jacobs erkende zijn bijdrage. Over het vrouwenkiesrecht zei hij; „Waarom kiezen de vrouwen niet mee? Als de ministers 't geld van de natie wegsmyten, zodat de belastingen hoog blijven, lyden zij toch ook onder dien druk. Als we door slecht bestuur oproer krygen, of oorlog, of watersnood, lyden zij toch ook onder die rampen?”

Zo vind ik het de roeping van gesluierde moslima's om in de zomer op het strand van de zon te genieten in bikini

Vanwege zijn progressieve opvattingen en zijn grappige schrijfstijl kon ik niet anders dan respect betonen voor Multatuli oftewel Eduard Douwes Dekker. De volgende citaten van hem gebruikte ik als motto in mijn boek omdat het mij hier ook om gaat:

„Wat maakt gy van onze dochters, o zeden! Gy dwingt ze tot liegen en huichelen. Ze mogen niet weten wat zy weten, niet voelen wat ze voelen, niet begeren wat zy begeren, niet wezen wat ze zyn.”

„Dat doet geen meisje. Dat zegt geen meisje. Dat vraagt geen meisje. Zo spreekt geen meisje...”

„Ziedaar schering en inslag van de opvoeding. En als dan zo'n arm ingebakerd kind gelooft, berust, gehoorzaamt... als ze, heel onderworpen, haar lieven bloeyd heeft doorgebracht met snoeien en knotten, met smoren en verkrachten van lust, geest en gemoed... als ze behoorlijk verdraaid, verkreukt, verknoeid, heel braaf is gebleven – dat noemen de zeden braaf! – dan heeft ze kans dat deze of gene lummel haar 't loon komt aanbieden voor zoveel braafheid, door 'n aanstelling tot opzichtster over z'n linnenkast, tot uitsluitend-brevetmachine om zyn eerwaard geslacht aan den gang te houden. 't Is wel de moeite waard!”

En net als voor Multatuli geldt voor mij: „Ik wil gelezen worden!”

Religiekritiek

Over het motto ‘De roeping van de mens is mens te zijn’ krijg ik nog immer vragen; wat bedoelde Multatuli daarmee? Terwijl ik het direct begreep, toen ik het voor het eerst onder ogen kreeg. Dit was in één zin een resumé van in feite alle religiekritiek die men kan hebben; alle zaken die in streng-conservatieve kringen hartstikke verboden zijn, met name voor vrouwen (bijvoorbeeld: niet verliefd mogen worden op iemand van een ander geloof), zijn verlokkingen tot overtreding, omdat ze menselijk zijn. Ze zijn normaal. Zo vind ik het de roeping van gesluierde moslima's om in de zomer op het strand van de zon te genieten in bikini, net als de mannen in hun zwembroek.

Multatuli was overigens niet alleen een grote inspiratiebron voor mijn eerste boek, ook in mijn volgende werk zal ik me door hem laten beïnvloeden.

„Vanaf de maan gezien zijn we allen even groot”, schreef hij. En zo is het. Elke week als ik weer een column moet inleveren of iets moet vertellen voor een

camera, denk ik even aan Multatuli. En dan maakt het me allemaal veel minder uit, wat men van me vindt.

Een versie van dit artikel verscheen ook in [NRC Handelsblad van 15 april 2022](#)